

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 12/03-42

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. apríla 2003 v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Eduarda Báránaya prerokoval sťažnosť P. I., bytom K., zastúpeného advokátkou Mgr. Z. K., PhD., B., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Bratislava III v konaní vedenom v súčasnosti pod sp. zn. 8 C 30/99, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo P. I. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Bratislava III v konaní vedenom v súčasnosti pod sp. zn. 8 C 30/99 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava III p r i k a z u j e , aby v konaní sp. zn. 8 C 30/99 konal bez zbytočných prietáhov.

3. P. I. priznáva primerané finančné zadost'učinenie vo výške 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava III j e p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia advokátke Mgr. Z. K., PhD., B., vo výške 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet č. 2626555541/1100, vedený v Tatra banke, a. s., pobočke Bratislava, do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti P. I. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. decembra 2002 doručená s'ťažnosť P. I., bytom K. (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného advokátkou Mgr. Z. K., B., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) Okresným súdom Bratislava III (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 30/99.

Ústavný súd 15. januára 2003 prijal s'ťažnosť navrhovateľa na ďalšie konanie uznesením sp. zn. III. ÚS 12/03.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, lebo

vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti listom doručeným ústavnému súdu 28. marca 2003. Vo vyjadrení konštatoval, že k prietahu došlo v období od 8. marca 1996 do 22. septembra 1998, následne sa už vo veci priebežne konalo. Prietahy v konaní boli spôsobené prevažne objektívnymi skutočnosťami, a to najmä nečinnosťou znalca.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti navrhovateľa, vyjadrenia predsedu okresného súdu a hlavne spisu okresného súdu sp. zn. 8 C 30/99 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Predmetom konania je žaloba navrhovateľa proti Ministerstvu obrany Slovenskej republiky, zastúpeného Vojenským úradom pre právne zastupovanie v Bratislave, a Ministerstvu zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „odporcovia“) o odškodnenie za úraz utrpенý počas základnej vojenskej služby vykonávanej v Týne nad Vltavou v Českej republike. Žaloba bola bývalému Mestskému súdu v Bratislave doručená 13. februára 1996 a zaregistrovaná pod sp. zn. 6 Nc 128/96.

Mestský súd v Bratislave odstúpil vec v zmysle § 104a Občianskeho súdneho poriadku 8. marca 1996 bývalému Obvodnému súdu Bratislava III. Až 22. septembra 1998 vecne a miestne príslušný Okresný súd Bratislava III vyzval odporcu, aby sa vyjadril k návrhu navrhovateľa z 13. februára 1996, ako aj k doplneniu jeho návrhu z 23. apríla 1998. Odporca zaslal vyjadrenie k predmetu konania okresnému súdu 9. októbra 1998. Dňa 15. januára 1999 okresný súd oznámil navrhovateľovi, že v právnej veci vedenej pod sp. zn. 6 Nc 128/96 bude vypočutý dožiadaným súdom v okrese svojho bydliska. Toho istého dňa okresný súd v predmetnej veci požiadal Okresný súd v Spišskej Novej Vsi o predvolanie navrhovateľa a jeho vypočutie ako účastníka konania. Z dôvodu miestnej nepríslušnosti bolo dožiadanie z Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi odstúpené 2. marca 1999

Okresnému súdu v Poprade. Dožiadany predmetný súd vykonal výsluch navrhovateľa 15. apríla 1999 a 19. apríla 1999 doručil okresnému súdu zápisnicu o vypočutí navrhovateľa.

Dňa 22. júla 1999 okresný súd nariadil vo veci už pod novou sp. zn. 8 C 30/99 pojednávanie na 16. september 1999 a za tým účelom predvolal účastníkov konania. Na pojednávaní 16. septembra 1999 vykonal okresný súd dokazovanie výsluchom účastníkov konania, pričom pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom vypočutia svedkov a zabezpečenia ďalších listinných dôkazov.

V období od 16. decembra 1999 do 6. apríla 2001 okresný súd vykonával úkony nevyhnutné pre rozhodnutie o žalobe navrhovateľa. Tieto spočívali v zabezpečovaní listinných dôkazov do spisu, a to z Vojenského archívu v Trnave, Vojenského archívu v Olomouci (zabezpečovanie fotokópií zdravotných záznamov navrhovateľa), Vojenského úradu pre právne zastupovanie v Bratislave, Obvodného súdu Praha – východ (dožiadanie o výsluch svedka v cudzine), Okresného súdu Levoča, Okresného súdu Poprad a Okresného súdu Humenné (výsluch svedkov prostredníctvom dožiadaných súdov).

Dňa 15. júna 2001 vydal okresný súd uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania z odboru zdravotníctva – ortopédie a za znalca ustanovil MUDr. T. P., ktorému sa podarilo doručiť uznesenie a spis za účelom vyhotovenia znaleckého posudku až 17. septembra 2001.

Keďže poverený súdny znalec bol pasívny, nevyhotovil v súdom určenej lehote znalecký posudok, nereagoval na pripisy a urgencie okresného súdu z 11. marca 2002, ako aj zo 17. apríla 2002 napriek tomu, že mu bolo oznámené, že spis žiada ústavný súd, uznesením zo 16. septembra 2002 okresný súd uložil tomuto znalcovi poriadkovú pokutu. Vzhľadom na to, že znalec nepreberal písomnosti, o ich doručenie okresný súd požiadal 27. septembra 2002 Obvodné oddelenie Policajného zboru Bratislava Staré Mesto – západ. Okresný súd vykonal aj ďalšie opatrenia voči pasivite znalca v predmetnom konaní, a to 27. septembra 2002 zaslal oznámenie Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky

o hrubom porušení povinnosti zo strany povereného znalca a nečinnosť, nezodpovednosť znalca signalizoval aj Krajskému súdu v Bratislave. Dňa 29. októbra 2002 Krajský súd v Bratislave oznámil okresnému súdu, že 9. októbra 2002 uložil výstrahu MUDr. T. P. s upozornením o možnosti jeho odvolania z funkcie znalca podľa § 20 písm. c) zákona č. 36/1967 Zb. o znalcoch a tlmočníkoch v znení neskorších predpisov. Dňa 31. októbra 2002 poverený znalec podal odvolanie proti uzneseniu o uložení pokuty a zdôvodnil aj svoju nečinnosť.

Dňa 15. januára 2003 nariadil okresný súd dokazovanie novým znalcom z odboru ortopédie MUDr. V. Hoci aj táto znalkyňa 6. februára 2003 oznámila, že pre pracovnú zaťaženosť nemôže vykonať znalecký posudok, okresný súd listom z 13. februára 2003 trval na splnení tejto úlohy.

Keďže navrhovateľ sa v dôsledku vyššie uvedených skutočností dlhodobo ocitá v stave právnej neistoty a tento stav vedie k zníženiu kvality jeho života a zdravia, za účelom urýchlenia predmetného konania podal niekoľko sťažností predsedovi okresného súdu (2. septembra 1999, 24. júla 2000, 6. marca 2002), Krajskému súdu v Bratislave (19. marca 2001), Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (2. marca 1999). Tieto urgencie kvalifikoval ústavný súd ako právny prostriedok, ktorého uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom.

III.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet (I. ÚS 10/98).

V konaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy zohľadňuje ústavný súd právnu a faktickú zložitosť veci, správanie účastníkov konania a postup samého súdu v jeho konaní a rozhodovaní vo veci samej (napr. II. ÚS 813/00). Tieto tri kritériá zohľadňuje pri namietanom porušení práva na prerokovanie veci súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu.

Z hľadiska prvého kritéria, či išlo o zložitú vec po právnej a skutkovej stránke, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na predmet konania o odškodnenie za úraz utrpený počas základnej vojenskej služby môže sa táto ukázať ako vec skutkovo zložitá. Táto skutočnosť však nebola rozhodujúca pre trvanie konania na okresnom súde v namietanom období vzhľadom na úkony, ktoré okresný súd v tejto veci vykonal, resp. nevykonal k dátumu podania sťažnosti navrhovateľa ústavnému súdu.

Pokiaľ ide o „správanie“ navrhovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil skutočnosť, ktorá by mala byť zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prieťahom.

Tretím hodnotiacim kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťuje, či došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, je správanie (postup) samotného súdu.

Obdobie nečinnosti okresného súdu ústavný súd zistil od 8. marca 1996 do 22. septembra 1998. V danej veci postup okresného súdu, a to vykonanie prvého jednoduchého procesného úkonu až po dvoch rokoch a šiestich mesiacoch nečinnosti bez toho, že by existovala zákonná prekážka takéhoto jeho postupu, podľa názoru ústavného súdu treba považovať za zbytočný prieťah, ktorým došlo k porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Pri posudzovaní tohto obdobia ústavný súd zbral do úvahy svoju predošlú judikatúru, v súlade s ktorou obdobie poznamenané nečinnosťou všeobecného súdu, keď jeho konaniu

nebráni žiadna zákonná prekážka, ústavný súd posudzuje ako zbytočný priesťah v konaní (napr. II. ÚS 3/00).

Aj keď obdobie znaleckého dokazovania od 15. júna 2001 až doposiaľ je vzhľadom na predmet konania vyžadujúci si osobitnú pozornosť a citlivý prístup neúnosne dlhé, okresný súd vyvíjal značné úsilie pri odstraňovaní pasivity povereného znalca z úzko špecializovaného odboru medicíny (urgencie, oznámenie nečinnosti Krajskému súdu v Bratislave, Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, doručovanie listín znalcovi prostredníctvom orgánov Policajného zboru, uloženie poriadkovej pokuty) a nakoniec v konaní poveril iného znalca takejto špecializácie. Z naznačených aktivít okresného súdu vyplýva, že netoleroval pasivitu znalca, a preto ústavný súd celé toto obdobie nehodnotil ako súčasť postupu súdu, ktorý spôsobil zbytočné priesťahy vo veci. Okresný súd však po tom, čo 17. septembra 2001 znalec prevzal spis a v 30-dňovej lehote nevypracoval znalecký posudok, mohol urgovať znalca skôr, a nie až 11. marca 2002, teda o štyri mesiace. Vyššie uvedené skutočnosti však ústavný súd zohľadnil pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení navrhovateľa.

Okresný súd sa v konaní, ktorého dĺžka presahuje viac než sedem rokov, dopustil zbytočných priesťahov trvajúcich najmenej dva roky a desať mesiacov, ktoré zapríčinil svojou úplnou nečinnosťou.

Vzhľadom na vyššie uvedené ústavný súd vyslovil porušenie práva navrhovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote postupom okresného súdu v predmetnom občianskoprávnom konaní, tak ako ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo

iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd okresnému súdu prikázal, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 30/99 konal bez zbytočných prietáhov. Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. Tento účel možno dosiahnuť len právoplatným rozhodnutím.

V súvislosti s úpravou sťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Navrhovateľ žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie, a to vo výške 300 000 Sk. Poukázal na to, že odsúvaním reálnej súdnej ochrany a pretrvávajúcim stavom neistoty ohľadne priznania či nepriznania uplatňovanej náhrady za bolesť a sťažením spoločenského uplatnenia sú mimoriadne negatívne ovplyvnené životné a sociálne podmienky nielen jeho, ale celej jeho rodiny. Sťažovateľ, čiastočný invalidný dôchodca, ktorý je od 1. decembra 2002 nezamestnaný, poberá mesačne len čiastočný invalidný dôchodok, ktorého výška mu neumožňuje hradiť základné potreby trom maloletým deťom a výdavky na svoje lieky.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne

okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadi úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd zohľadnil, že predmetom súdneho konania, v ktorom došlo k zbytočným priet'ahom, je odškodnenie za úraz utrpený počas základnej vojenskej služby priamo pri plnení služobných povinností. Rozhodovanie o nárokoch vyplývajúcich z úrazu utrpeného pri plnení občianskych povinností vyžaduje od orgánov verejnej moci včítane súdov zvláštnu starostlivosť.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných priet'ahov, porušenie základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy však nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci ústavného súdu. V dôsledku toho bolo potrebné rozhodnúť aj o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá navrhovateľovi vznikla predovšetkým v pocitoch neistoty a krivdy v stave jeho čiastočnej invalidity zapríčinennej úrazom. Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu, na rozsah zbytočných priet'ahov v jej rámci, berúc do úvahy skutočnosť, že navrhovateľ sa o zbytočné priet'ahy nijako nepričinil, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti prípadu, keď navrhovateľ zvlášť ťažko znáša neprimeranú dĺžku konania, možno sumu 40 000 Sk považovať za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd zbral do úvahy najmä tú skutočnosť, že zbytočnými priet'ahmi v konaní sa časovo odsunula reálna súdna ochrana navrhovateľa vo veci, ktorá je schopná ovplyvniť ďalšie životné a sociálne podmienky jeho i jeho rodiny.

V.

Navrhovateľ vo svojej s'ťažnosti žiada, aby ústavný súd zaviazal okresný súd uhradiť trovy konania jeho právnej zástupkyňi vyčíslené za štyri právne úkony vo výške 15 600 Sk a paušálnu náhradu vo výške 400 Sk, celkom vo výške 16 000 Sk.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnu zástupkyňou navrhovateľa vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého

ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Navrhovateľ bol vo veci úspešný, a preto je potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“), ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom a podľa ktorého ak predmet sporu nie je oceníteľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi.

Podľa § 1 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2002 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 12 811 Sk.

Podľa takto určených kritérií je výška odmeny za úkony prevzatie a príprava vecí a podanie vo veci samej 4 270 Sk za každý úkon podľa ustanovenia § 16 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. spolu 8 540 Sk. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu podľa § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. dva-krát 128 Sk. Vo zvyšnej časti žiadosti o priznanie požadovaných trov právneho zastúpenia ústavný súd nevyhovel.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. apríla 2003